

FN RAPPORTERAR OM
Utvecklingen i Afrika

I SAMMANDRAG

FN RAPPORTERAR OM

Utvecklingen i Afrika

OMSLAG: Tillgången på telefoni är lägre i Afrika än i andra delar av världen. Men användningen av mobiltelefoner ökar snabbt. Här en massaj med sin mobiltelefon.

I denna skrift ingår översättning, sammanfattning och bearbetning av följande rapporter:

- Trends in Sustainable Development – Africa Report 2008-2009. United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Division for Sustainable Development. April 2008.
- Achieving the Millennium Development Goals in Africa – Recommendations of the MDG Africa Steering Group. United Nations, African Development Bank Group, African Union Commission, European Commission, International Monetary Fund, Islamic Development Bank Group, Organisation for Economic Co-operation and Development, The World Bank Group. June 2008.

Redaktör för skriftserien: Berith Granath

Grafisk form: Tweed&Wognum

Foto omslag: Neil Thomas/IRIN.

Tryck: AB Danagårds Grafiska, Ödeshög, 2008

Upplaga: 2 500

ISBN 91 7294 0948

Svenska FN-förbundet

Box 15 115

104 65 Stockholm

Telefonnummer: 08 462 25 40

E-post: info@fn.se

Webbadress: www.fn.se

Svenska FN-förbundet

Innehåll

Förord	3
FN:s kommission för hållbar utveckling	4
FN:s rapport om hållbar utveckling i Afrika	5
CSD:s behandling av Afrika	21
FN:s styrgrupp för millenniemålen i Afrika	22
Styrgruppens rekommendationer	23
Afrikas länder	28

Länkar

Svenska FN-förbundet: www.fn.se

FN: www.un.org

Millenniemålen (FN-förbundets och UNDP:s): www.millenniemalen.se

Millenniemålen (FN:s): www.un.org/millenniumgoals

Regeringen

Hållbar utveckling: www.regeringen.se/sb/d/1591

Bistånd och utveckling: www.regeringen.se/sb/d/2355

FN:s kommission för hållbar utveckling (CSD): www.un.org/esa/sustdev/csd/aboutCsd

Enheten för hållbar utveckling i FN:s sekretariat: www.un.org/esa/sustdev

Trends in Sustainable Development – Africa Report 2008-2009: www.un.org/esa/sustdev/publications/trends_africa2008

FN:s styrgrupp för millenniemålen i Afrika: www.mdgafrica.org

Achieving the Millennium Development Goals in Africa – Recommendations of the MDG Africa Steering Group: www.mdgafrica.org/recommendations.html

Förord

I Millenniedeklarationen som antogs vid toppmötet i FN i september år 2000 finns ett kapitel om Afrika. Stats- och regeringscheferna som deltog i mötet säger i deklARATIONEN att ”vi ska medverka till att demokratin stärks i Afrika och bistå Afrika i dess kamp för varaktig fred, hållbar utveckling och utrotning av fattigdomen och därigenom ge Afrika en betydande roll i världsekonomin.”

Detta löfte har följts av flera från EU och G8. Framförallt utfästelser om finansiering av insatser för att millenniemålen ska nås i Afrika.

FN:s styrgrupp för millenniemålen i Afrika konstaterar i sin rapport att det inte behövs fler löften. Det räcker att de redan givna löftena infrias och infrias NU! Ett konstaterande som Svenska FN-förbundet delar.

Under hösten 2008 kommer arbetet för att nå millenniemålen att diskuteras vid ett flertal internationella möten. Det är oerhört viktigt att dessa möten leder till konkreta handlingar. Världssamfundet måste visa att det finns politisk vilja och handlingskraft att nå millenniemålen. FN-förbundet följer, granskar och kommenterar såväl FN:s som den svenska regeringens agerande i denna process.

FN:s rapport om hållbar utveckling i Afrika ger en god bild av de möjligheter och svårigheter som kontinenten står inför. Den ekonomiska tillväxten och utvecklings-takten varierar kraftigt mellan de afrikanska länderna. Länder som har stora olje- och gasfyndigheter är de stora ekonomiska vinnarna. Därmed inte sagt att en god ekonomi per automatik leder till hållbar utveckling, fattigdomsutrotning och skydd av mänskliga rättigheter. Något som de svenska riksdagsledamöter som deltog i FN-förbundets studieresa till Angola och Sydafrika i somras fick erfaras.

Svenska FN-förbundet samarbetar med flera FN-förbund i Afrika. Det gäller bland annat konflikthantering, millenniemålen och kampen mot hiv/aids.

FN-förbundet har sedan FN:s konferens om miljö och utveckling i Rio 1992 deltagit i de årliga uppföljningsmöten som kommissionen för hållbar utveckling inbjuder till. Kommissionen har antagit en imponerande handlingsplan för hur den ska arbeta fram till 2017. Afrika står på kommissionens dagordning 2008 och 2009.

Det nya svenska biståndet har stark fokus på Afrika, vilket FN-förbundet anser vara bra. Men, som FN:s styrgrupp för millenniemålen i Afrika skriver i sin rapport, biståndet får inte urholkas mer till förmån för skuldavskrivningar. De länder som får intäkter från export av olja och gas behöver inte bistånd, men de som inte har dessa åtråvärda naturresurser behöver bistånd för att ha en chans att nå millenniemålen.

BONIAN GOLMOHAMMADI
Generalsekreterare Svenska FN-förbundet

FN:s kommission för hållbar utveckling

Sedan FN:s konferens om miljö och utveckling i Rio de Janeiro 1992 och Världstoppmötet om hållbar utveckling i Johannesburg 2002 har många initiativ tagits för att få till stånd hållbar utveckling.

Efter toppmötet i Rio 1992 inrättade generalförsamlingen kommissionen för hållbar utveckling (Commission on Sustainable Development), CSD. Kommissionen skulle först följa upp arbetet efter Riokonferensen, därefter Världstoppmötet i Johannesburg. Kommissionen har ett möte per år i New York. På mötet 2003 bestämdes att kommissionen ska behandla sina sakfrågor i sju tvåårscykler från 2004 till 2017. Jämna år ska fungera som "översynsår" då CSD främst ska ägna sig åt analys av framsteg och utmaningar. Ojämna år ska CSD diskutera och föreslå konkreta åtgärder på de områden som står i tur enligt den antagna arbetsplanen. CSD:s arbetsplan:

2004-2005 Vatten, sanitet och bebyggelsefrågor.

2006-2007 Hållbara energikällor, industriell utveckling, luftföroreningar och klimatförändring.

2008-2009 Jordbruk, landsbygd, mark, torra, ökenspridning och Afrika.

2010-2011 Transport, kemikalier, avfallshantering, gruvindustrin och tioårsplaner för hållbara konsumtions- och produktionsmönster.

2012-2013 Skog, biologisk mångfald, bioteknik, turism och berg.

2014-2015 Hav och världshav, marina tillgångar, små utvecklingsländer som är öar (Small Island Developing States), SIDS, och hjälp vid naturkatastrofer.

2016-2017 Helhetsutvärdering av hur Agenda 21 har genomförts och målen från Johannesburg uppfyllts.

Enheten för hållbar utveckling (Division for Sustainable Development) i FN:s sekretariat tar fram underlag och står till kommissionens förfogande.

Rapporten om hållbar utveckling i Afrika

I inledningen till rapporten konstaterar enheten för hållbar utveckling, som utarbetat rapporten, att hållbar utveckling inte bara handlar om miljö utan om sociala, ekonomiska och miljömässiga frågor. Hållbar utveckling är också en generationsfråga, det vill säga, utvecklingen ska vara hållbar generationer framöver. Vid Världstoppmötet i New York i september 2005 bekräftade FN:s generalförsamling att "hållbar utveckling är grundläggande i FN:s arbete, framför allt när det gäller att nå de internationellt överenskomna utvecklingsmålen", inklusive Millenniedeklarationen, millenniemålen och handlingsplanen som antogs i Johannesburg.

Rapporten behandlades av CSD vid dess 16:e möte 2008 och kommer att behandlas vid dess 17:e möte 2009. Rapporten konstaterar att det sker framsteg i Afrika inom en del områden, men att det inom andra krävs omfattande insatser för att utvecklingsmålen ska nås.

Rapport om hållbar utveckling i Afrika

ALLMÄNNA UTVECKLINGSTRENDER

"2000-talet måste bli Afrikas århundrade genom att vi tillsammans satsar ännu mer på att nå millenniemålen på hela kontinenten."

Ban Ki-moon
FN:s generalsekreterare

- Tvärtemot tidigare trender har den ekonomiska tillväxten i Afrika varit god under de senaste sex åren. I Afrika söder om Sahara har förbättringar i infrastruktur i flera länder bidragit till tillväxten. Stor efterfrågan på afrikanska exportvaror, framför allt råolja, gas, metaller och mineraler, har gjort att de exporterande länderna har kunnat behålla höga priser på de eftertraktade produkterna.
Tillväxten i bruttonationalprodukten i Afrika söder om Sahara har ökat från 3,5 procent år 2000 till 5,7 procent 2005.
- Tillväxten har dock varierat kraftigt mellan olika länder. Det är framför allt länderna som exporterar olja och gas som har fått betydande exportinkomster. Angola hade en genomsnittlig årlig ekonomisk tillväxt på 10,3 procent mellan 2001 och 2005. Nigeria hade en motsvarande genomsnittlig årlig tillväxt på 5,6 procent, Sudan 6,3 procent och Tchad 13,5 procent.
Men även flera icke oljeproducerande länder hade en genomsnittlig årlig ekonomisk tillväxt på över 5 procent under den aktuella perioden. Bland dessa länder kan nämnas Burkina Faso, Etiopien, Mali, Tanzania och Uganda som alla exporterar jordbruksprodukter. I topp låg Sierra Leone med en genomsnittlig ekonomisk tillväxt på 13,7 procent, följt av Moçambique på 8,9 procent.
2005 hade Angola en ekonomisk tillväxt på 20,6 procent, Tchad 8,6 procent, Sudan 8 procent och Nigeria 6,8 procent.
- Afrika söder om Sahara har under de senaste 50 åren drabbats av ett stort antal väpnade konflikter. Under senare år har dock antalet konflikter minskat i antal och omfattning, vilket har lett till att antalet människor som flyr har minskat. 1964 var antalet internflyktingar och flyktingar i Afrika cirka 1,5 miljoner, 1993/94 var antalet cirka 23 miljoner, 2004 hade antalet minskat till 15 miljoner.
- Andelen människor i Afrika söder om Sahara som lever på mindre än en dollar per dag har minskat från 46,8 procent 1990 till 41,1 procent 2004. Sammantaget i alla utvecklingsländer i världen var minskningen från 31,6 procent 1990 till 19,2 procent 2004. Om den här trenden håller i sig kommer alltså Afrika söder om Sahara inte att nå millenniemål 1 att halvera andelen människor som lever på mindre än en dollar per dag.

BEFOLKNING

- 2007 hade Afrika söder om Sahara en befolkning på 784 miljoner människor. Befolkningen i Afrika har ökat snabbt under det senaste årtiondet. Även om tillväxttakten har börjat minska sedan 1985. I Södra Afrika har den minskat dramatiskt och beräknas ligga på en nolltillväxt under de kommande årtiondena, framför allt på grund av förekomsten av hiv/aids.
- Den snabba befolkningstillväxten kan delvis förklaras med de höga födelsetalen. I länder som Angola, Burkina Faso, Niger och Tchad föder varje kvinna i genomsnitt sex barn. Födelsetalen minskar dock i exempelvis Ghana, Kenya, Sudan och Zimbabwe. Generellt sett tenderar födelsetalen att minska framöver, framför allt på grund av att hushållens inkomster ökar.
- Afrika söder om Sahara har en ung befolkning. Hälften av invånarna är under 18 år. Det kan jämföras med Sydostasien och Latinamerika där medianåldern är omkring 25 år och med Östasien där medianåldern är närmare 35 år. Skillnaden mellan åldersstrukturen i Afrika och i andra utvecklingsregioner förväntas öka under kommande år. 2030 beräknas medianåldern i Afrika söder om Sahara att vara omkring 22 år, i Latinamerika och Karibien närmare 35 år och i Östasien närmare 45 år.
- Antalet människor i arbetsför ålder kommer att öka snabbt. 1990 var den totala befolkningen i Afrika 520 miljoner människor. 2030 beräknas befolkningen uppgå till 1,3 miljarder. Andelen barn och ungdomar under 15 år av den totala befolkningen beräknas minska marginellt från 46 procent 1990 till 36 procent 2030. Men räknat i antal ökar den här åldersgruppen från 237 miljoner 1990 till 474 miljoner 2030. Befolkningen i arbetsför ålder (15-59 år) förväntas öka från 258 miljoner 1990 till 758 miljoner 2030. Denna unga befolkningsstruktur är en utmaning för de afrikanska länderna när det gäller såväl utbildning som sysselsättning.
- I exempelvis Burkina Faso, Burundi, Etiopien, Malawi och Rwanda bor flertalet människor fortfarande på landsbygden. Att jämföras med Djibouti och Gabon där mer än 80 procent av befolkningen bor i städer och i Sydafrika och Kongo-Brazzaville där närmare 60 procent av invånarna är stadsbor. Mellan 1995 och 2005 var urbaniseringen omfattande i flera länder. Under den perioden ökade andelen stadsbor i Nigeria, det befolkningsmässigt största landet i Afrika, från 44 till 52 procent av befolkningen. Urbaniseringen leder till utarmning av landsbygden samtidigt som den medför stora krav på tillgång till mark, infrastruktur och social service i städerna.

UTBILDNING

- Tillgången på grundutbildning har ökat markant i flertalet afrikanska länder. Skillnaden mellan pojkars och flickors skolgång har också minskat. Exempelvis arbetar Ghana mycket framgångsrikt med ett nationellt skolmatsprogram i vilket man använder lokalt producerad mat. Kenya, Tanzania, Uganda och många andra länder har avskaffat skolvgifter för grundskolan, vilket har lett till en dramatisk ökning av inskrivningen på kort tid.

EXEMPEL PÅ ÖKAD INSKRIVNING AV FLICKOR OCH POJKAR I GRUNDSKOLAN

Andel barn i skolåldern

Land	1991	2005	Land	1991	2005
Benin	41,1 %	79,9 %	Malawi	48,8 %	93,4 %
Ghana	53,5 %	64,7 %	Moçambique	41,5 %	76,6 %
Kenya	64,0 %	76,5 %	Tanzania	51,7 %	92,7 %

- Det finns fortfarande stora skillnader i läskunnighet mellan de afrikanska länderna. Men läskunnigheten har ökat i flertalet länder. Generellt sett ökar läskunnigheten först hos män, därefter hos kvinnor. Bland undantagen från den regeln kan nämnas Botswana och Lesotho som har högre läskunnighet hos kvinnor än hos män. Namibia, Swaziland, Sydafrika och Zambia har både hög läskunnighet och liten skillnad mellan kvinnor och män.

EXEMPEL PÅ LÄSKUNNIGHET HOS KVINNOR OCH MÄN FRÅN 15 ÅRS ÅLDER 2005

Andel läskunniga

Land	Kvinnor	Män	Land	Kvinnor	Män
Botswana	82 %	80 %	Namibia	83 %	87 %
Lesotho	90 %	74 %	Swaziland	78 %	81 %

- Afrika bedöms vara den kontinent som lider mest av ”brain drain” (begåvningsflykt). Från Afrika flyttar framför allt högutbildade människor. Bland de tio länder med över fyra miljoner invånare varifrån de största andelarna högutbildade människor utvandrat till OECD-länder finns sex afrikanska länder. Somalia ligger på andra plats efter Haiti.

LÄNDER MED DE HÖGSTA ANDELARNA UTVANDRADE HÖGUTBILDADA MÄNNISKOR

I procent av det totala antalet högutbildade

Haiti	82 %	Sierra Leone	41 %	Nigeria	36 %
Somalia	59 %	Vietnam	39 %	El Salvador	32 %
Ghana	43 %	Madagaskar	36 %	Nicaragua	31 %
Moçambique	42 %				

HÄLSA

- Barna- och mödradödligheten är bland de högsta i Afrika söder om Sahara. Fattigdom, dåligt fungerande och dåligt utbyggt hälsovård och stor förekomst av endemiska sjukdomar utgör några av anledningarna. Men barnadödligheten har minskat i flera länder sedan 1990. Även mödradödligheten har minskat i ett antal länder.

EXEMPEL PÅ MINSKAD BARNADÖDLIGHET

Antal barn som dött före 5 års ålder per 1 000 levande födda

Land	1990	2000	2005	Land	1990	2000	2005
Niger	320	270	256	Nigeria	230	207	194
Guinea-Bissau	240	218	203	Malawi	221	155	125
Mali	240	224	218	Etiopien	204	151	127
Guinea	235	184	165	Benin	185	160	150
Moçambique	235	178	145	Djibouti	175	147	133

EXEMPEL PÅ MINSKAD MÖDRADÖDLIGHET

Antal kvinnor som dör i samband med graviditet och förlossning per 100 000 levande födda barn (uppskattningar)

Land	1990	2000	Land	1990	2000
Somalia	1600	1100	Eritrea	1400	630
Guinea	1600	740	Burundi	1300	1000
Tchad	1500	1100	Uganda	1200	880
Moçambique	1500	1000	Senegal	1200	690
Etiopien	1400	850	Gambia	1100	540

- Undernäring är fortfarande ett allvarligt problem i många afrikanska länder. I fyra länder, Burundi, Kongo-Kinshasa, Komorererna och Sierra Leone, bedömdes drygt hälften av befolkningen vara undernärmd 2004. Under 1990-talet minskade undernäringen i flera länder. Men i 12 av de 42 länder för vilka det finns statistik ökade andelen undernärda mellan 1992 och 2004.

EXEMPEL PÅ FÖRÄNDRINGAR I ANDELEN UNDERNÄRDA

I procent av hela befolkningen

Land	1992	2004	Land	1992	2004
Kongo-Kinshasa	31 %	72 %	Zambia	48 %	47 %
Burundi	48 %	67 %	Centralafrikanska republiken	50 %	45 %
Komorererna	47 %	60 %	Moçambique	66 %	45 %
Sierra Leone	46 %	50 %	Zimbabwe	45 %	45 %
Liberia	34 %	49 %	Tanzania	37 %	44 %

- Generellt sett saknar stora delar av Afrika den infrastruktur, de sjukhus och vårdcentraler samt den utbildade personal som krävs för att kunna erbjuda en godtagbar kvalitet på hälsovården. I Afrika söder om Sahara finns endast tre procent av världens totala vårdpersonal. I regionen bor 11 procent av världens totala befolkning. Länder med högre bruttonationalprodukt (BNP) tenderar att ha fler läkare per invånare än länder med lägre BNP, men det är stora skillnader även mellan länder med ungefär samma ekonomiska situation. Många länder rapporterar om svårigheter att tillsätta tjänster inom vårdsektorn. Välutbildad vårdpersonal lämnar Afrika för att i stället arbeta i exempelvis Europa och Nordamerika. 2002 arbetade närmare 30 procent av sjuksköterskorna från Ghana och Senegal i länder utanför Afrika söder om Sahara. FN:s konferens om handel och utveckling (UNCTAD) uppskattar att omkring 15 procent av läkarna som utbildats i Etiopien arbetade i USA eller Canada 2002. Motsvarande andelar för andra länder var 43 procent för Liberia, 20 procent för Uganda och 10 procent för Zambia.

EXEMPEL PÅ SKILLNADER I LÄKARTÄTHET 2003-2004

Land	Antal läkare per 100 000 invånare	Land	Antal läkare per 100 000 invånare
Madagaskar	29	Burundi	3
Nigeria	28	Niger	3
Sudan	22	Sierra Leone	3
Kongo-Brazzaville	20	Malawi	2
Kamerun	19	Tanzania	2

- Malaria är ett stort hälsoproblem i Afrika. Var 30:e sekund dör en person i malaria. De flesta dödsfallen drabbar barn under fem år. De ekonomiska förlusterna till följd av malaria i Afrika söder om Sahara uppskattas till omkring 12 miljarder USD per år. Malaria leder till fattigdom eftersom den som infekteras blir kraftlös och kanske inte längre orkar arbeta och bidra till familjens försörjning och samhällets utveckling. En framgångsrik bekämpning av malaria måste ha ett helhetsgrepp, vilket omfattar insektsbekämpning genom miljövård och bekämpningsmedel, förebyggande insatser genom exempelvis användning av impregnerade myggnät, användning av antimalariamedicin samt bättre statistik på förekomst och smittspridning. Det är också viktigt att människor i berörda områden involveras i kampen mot malaria.
- Mellan 2000 och 2006 minskade antalet dödsfall i mässling med 91 procent, från 396 000 till 36 000. Framgången beror bland annat på omfattande vaccinationsprogram i vilka alla barn ska vaccineras en gång under sitt första levnadsår och därefter ytterligare en gång.

1990 vaccinerades 57 procent av barnen i åldern 1-2 år i Afrika söder om Sahara minst en gång. 2005 var motsvarande andel 64 procent.

- 2007 var 22 miljoner invånare i Afrika hiv-infekterade. Samma år dog 2,1 miljoner människor i aids, varav 1,6 miljoner i Afrika. I de 38 hårdast drabbade länderna i Afrika bedömer UNAIDS att dödsfallen i aids kommer att öka till omkring 19 miljoner mellan 2010 och 2015.

Förekomsten av hiv/aids varierar stort mellan olika länder i Afrika. Flera framgångsrika insatser mot hiv/aids har genomförts. Nya fall av hiv är till stor del förknippade med genomfartsvägar, hamnar och tätorter. Vissa yrkesgrupper, inklusive de som arbetar i transportbranschen, tenderar att vara i riskzonen.

LÄNDER MED STOR FÖREKOMST AV HIV 2005 OCH 2007

Andel i procent av befolkningen i åldern 15-49 år (uppskattningar)

Land	2005	2007	Land	2005	2007
Swaziland	33,4 %	26,1 %	Sydafrika	18,8 %	18,1 %
Botswana	24,1 %	23,9 %	Zambia	17,0 %	15,2 %
Lesotho	23,2 %	23,2 %	Moçambique	16,1 %	12,5 %
Zimbabwe	20,1 %	15,3 %	Malawi	14,1 %	11,9 %
Namibia	19,6 %	15,3 %	Centralafrikanska republiken	10,7 %	6,3 %

I rapporten "Trends in Sustainable Development – Africa Report 2008-2009" ingår uppgifterna om förekomsten av hiv för år 2005. I rapporten kommenterar författarna att UNAIDS och Världshälsoorganisationen WHO kontinuerligt förbättrar metoderna att undersöka förekomsten av hiv/aids. Det innebär att i "2008 Report on the Global Aids Epidemic", sammanställd av UNAIDS och lanserad den 29 juli 2008, har andelen hiv-infekterade skrivits ned. FN-förbundet har valt att även redovisa de nya uppgifterna för 2007 i denna skrift, liksom uppgifterna nedan om förändringar i förväntad livslängd.

Förekomsten av aids har förändrat befolkningsstrukturen och den förväntade livslängden i ett antal afrikanska länder. Den förväntade livslängden har ökat i flertalet länder i Afrika under den senare delen av 1900-talet. Men i några länder har den minskat dramatiskt på grund av aids. I Zimbabwe har den förväntade livslängden minskat med drygt 20 år, i Botswana med närmare 15 år och i Sydafrika med 10 år sedan aids-epidemin började. I andra länder, exempelvis Kongo-Kinshasa, har medellivslängden minskat till följd av framför allt väpnade konflikter. Såväl förekomsten av aids som väpnade konflikter påverkar familjestrukturer och samhällen i stort och bidrar till ökad fattigdom.

EXEMPEL PÅ FÖRÄNDRINGAR I FÖRVÄNTAD LIVSLÄNGD

Land	1975	1985	1995	2005
Botswana	57,7 år	62,8 år	58,0 år	48,1 år
Zimbabwe	56,6 år	61,8 år	53,9 år	40,9 år
Namibia	55,2 år	60,0 år	61,1 år	51,6 år
Sydafrika	54,5 år	59,6 år	61,7 år	50,8 år
Elfenbenskusten	51,2 år	54,7 år	49,9 år	47,4 år
Kongo-Kinshasa	47,0 år	47,7 år	43,8 år	45,8 år

Antalet människor som får bromsmediciner har ökat under de senaste fem åren. I Afrika söder om Sahara fördubblades antalet från 310 000 till 810 000 under 2007. Omkring en sjättedel av de 4,7 miljoner människor som behöver bromsmediciner får det. Det är stora skillnader mellan länder. Andelen människor som får medicin har ökat snabbt i en del länder, exempelvis Botswana och Uganda, och ligger nu på 50 procent eller högre. I andra länder får knappt 10 procent av de aids-sjuka medicin.

Antalet barn i Afrika söder om Sahara som blir föräldralösa på grund av att föräldrarna dött i aids beräknas fortsätta att öka. Om tillgången på bromsmedicin och vård skulle öka markant skulle prognosen förbättras något. Men fortfarande är bedömningen att antalet barn som blir föräldralösa till följd av aids kommer att öka snabbt under de kommande åren. I Botswana, Lesotho, Swaziland och Zimbabwe kommer drygt ett av fem barn att bli föräldralöst 2010, enligt UNAIDS och FN:s barnfond UNICEF. Aids är troligen den vanligaste dödsorsaken som kommer att leda till att barn förlorar båda föräldrarna. I Afrika söder om Sahara fanns det 2002 7,7 miljoner barn som förlorat båda föräldrarna i aids. I Asien var motsvarande antal 3,9 miljoner, trots att det finns omkring fyra gånger så många barn i Asien som i Afrika söder om Sahara och dubbelt så många föräldralösa barn totalt sett.

Antalet barn som har förlorat den ena eller båda föräldrarna i aids ökade från 700 000 1990 till 12,6 miljoner 2003. År 2010 beräknas antalet vara 18,7 miljoner barn.

"Visionen som gav vår kamp för frihet näring... kommer att behövas om vi ska få aids under kontroll. Det här är ett krig."

Nelson Mandela
Sydafrikas tidigare president

INFRASTRUKTUR

- Flera länder har förbättrat tillgången på vatten mellan 1990 och 2004. Men fortfarande saknar många människor vatten även i de rikaste länderna i regionen. Det är en markant skillnad mellan stad och landsbygd både när det gäller tillgången på dricksvatten och sanitet, vilket har betydande konsekvenser för hälsan. Avloppsvat-

ten som inte har renats förorenar såväl dricksvatten, som floder och vattentäkter som är viktiga för jordbruket, livsmedelssäkerheten och djurlivet.

- Drygt 500 miljoner invånare i Afrika söder om Sahara har inte tillgång till modern energi. Tillgången på och användningen av elektricitet varierar stort mellan och inom länder. Tillgången på el är större i städer än på landsbygden och elförbrukningen ökar i takt med högre inkomster.

Av de länder i Afrika som har lämnat statistik till FN är det bara ett land, Mauritius, som uppger att alla invånare har tillgång till el. I Sydafrika hade knappt 70 procent av befolkningen tillgång till el år 2000, i Elfenbenskusten cirka 50 procent, i Ghana cirka 45 procent. I flera länder hade färre än 10 procent av befolkningen el år 2000, bland dessa Uganda, Etiopien, Lesotho, Malawi, Kongo-Kinshasa, Moçambique, Kenya och Madagaskar. Elförbrukningen per person i Sydafrika är närmare hundra gånger så stor som den genomsnittliga förbrukningen per person i länderna i Sahelområdet.

Bristen på modern energi leder till luftföroreningar, akuta hälsoproblem och miljöproblem som beror på överkonsumtion eller dålig förvaltning av skogens resurser.

Drygt 70 procent av Afrikas elektricitet produceras i Sydafrika. Även om kol-kraftverk dominerar i Sydafrika, är resten av kontinenten till stor del beroende av vattenkraft. Behovet av fler kraftverk i Afrika har varit känt sedan länge. I många länder fortsätter efterfrågan på elektricitet att öka beroende på högre inkomster och urbanisering.

- I många afrikanska länder är vägnätet fortfarande dåligt utbyggt och underhållet eftersatt. I länder med låg befolkningstäthet, som Botswana och Gabon, är kostnaderna per capita stora för vägarbeten. Länder med hög befolkningstäthet, som Gambia, Nigeria och Rwanda, verkar ha ett bättre utvecklat vägnät. Bristen på ett hyggligt utbyggt och underhållet vägnät hämmar den ekonomiska utvecklingen framför allt i länder där jordbruket fortfarande utgör den viktigaste ekonomiska sektorn och där jordbrukarna har svårt att transportera sina produkter till marknaderna.
- Tillgången till ny informations- och kommunikationsteknik är låg men ökar snabbt. I Afrika söder om Sahara var antalet Internetabonnenter 1,3 per 1 000 invånare år 2006. I Asien var motsvarande antal 4,8 och i Stillahavsområdet 29,3.

EXEMPEL PÅ ANTAL INTERNETANVÄNDARE 2006

Land	Per 1 000 invånare	Land	Per 1 000 invånare
Seychellerna	35,7	Zimbabwe	9,3
Sao Tomé & Príncipe	18,1	Benin	8,0
Mauritius	14,5	Kenya	7,9
Sydafrika	10,8	Kap Verde	6,1
Sudan	9,5	Nigeria	6,0

- Tillgången på telefoni är lägre i Afrika än i andra delar av världen. Inget land har fler än två fasta telefoner per 10 personer. Däremot ökar användningen av mobiltelefoner snabbt. Afrika har det största antalet mobilabonnemang av det totala antalet telefonabonnemang i hela världen och den största ökningen av mobiltelefoni. Under de senaste fem åren har ökningen varit i genomsnitt 50 procent per år. I Nigeria har antalet abonnenter på mobiltelefoni ökat från 25 000 1999 till 32,3 miljoner 2006. Med mobiltelefonerna följer ökad tillgänglighet och ny service exempelvis vad gäller bankärenden och Internet. Den ökande användningen av mobiltelefoner främjar utvecklingen framför allt genom att den gör det möjligt att utveckla nya former av företagande som kan komma fattiga samhällen till godo.

Antalet abonnenter på mobiltelefoni har ökat från 0,2 per 100 invånare år 1996 till 21,6 år 2006. Medan antalet abonnenter på fast telefoni har legat ganska oförändrat mellan 1,9 per 100 invånare 1996 och 3,2 2006.

EKONOMI

- Den ekonomiska situationen i länderna i Afrika söder om Sahara varierar mycket. Två stater står för drygt hälften av hela regionens bruttonationalprodukt (BNP). Sydafrika stod för 37 procent och Nigeria för 14 procent 2005. De har dominerat Afrikas ekonomi sedan 1990. Sydafrikas ekonomi utgörs till största delen av service-sektorn som står för två tredjedelar av landets BNP. I Nigeria är det industrisektorn, framför allt olje- och gasutvinningen, som ger landet intäkter. Angola, Kenya och Sudan stod för fyra procent vardera av regionens BNP 2005. Övriga länder i Afrika söder om Sahara stod tillsammans för 37 procent av regionens BNP.
- Fortfarande utgör jordbruket en stor del av BNP i flera afrikanska länder. I Rwanda, Mali, Kongo-Kinshasa, Tanzania, Etiopien, Komorerna, Guinea-Bissau och Centralafrikanska republiken utgör jordbruket mellan 40 och 60 procent av ländernas BNP. Å andra sidan finns det en tendens att jordbrukets betydelse för ekonomin minskar i många länder. I Botswana, Seychellerna, Sydafrika, Mauritius, Angola, Gabon och Namibia utgör jordbruket mindre än 10 procent av ländernas BNP.

I framför allt de länder som utvinna olja och gas står industrin för en betydande del av ländernas BNP, exempelvis Angola, Gabon, Nigeria och Tchad.

Fortfarande dominerar alltså råvaror produktionen, exporten och den ekonomiska tillväxten i hela regionen. Drygt 60 procent av den totala exporten från Afrika söder om Sahara utgörs av råvaror. Många länder exporterar olja och mineraler, andra ett begränsat antal jordbruksprodukter som te, kaffe, bomull och kakao. Detta gör att den afrikanska kontinenten är känslig för globala konjunktursvängningar och att diversifiering av ländernas ekonomier står högt på den politiska agendan.

I Asien och Latinamerika dominerar inte längre råvaror exporten. I Asien minskade råvarornas andel av exporten från 40 procent 1980 till mindre än 10 procent i dag. I Latinamerika är motsvarande andelar 55 respektive 40 procent.

- Länder där servicesektorn, bland annat turism, står för mer än hälften av BNP

är Mauritius, Seychellerna, Sydafrika, Sao Tomé och Príncipe, Senegal, Namibia, Zimbabwe, Burundi och Madagaskar.

- Afrikas andel i procent av världens totala export har minskat under flera årtionden och låg på en bottennivå 1998 på 1,7 procent. 1970 låg den på närmare 7 procent och 2006 på cirka 2,5 procent. Räknat i pengar har exporten från Afrika ökat från omkring 25 miljarder USD 1970 till närmare 300 miljarder USD 2006.
- Mer än en fjärdedel av Afrikas export gick till Asien 2005, att jämföras med 9 procent 1990 och 14 procent 2000. Volymen av handeln mellan Afrika och Asien ligger nu på nästan samma nivå som Afrikas export till EU och USA, Afrikas traditionella handelspartner.

Sedan 2000 har handeln och investeringarna mellan Afrika och Asien ökat dramatiskt. Exporten till Kina har ökat med nästan 50 procent per år mellan 1999 och 2004 och till Indien och övriga Asien med drygt 10 procent per år under samma period. Även importen från Kina och Indien har ökat markant under senare år. Det allt större utbytet mellan afrikanska länder och de två asiatiska tillväxtekonomierna, Kina och Indien, hänger samman med de senares jakt på råvaror, framför allt olja och gas.

- Södra Afrikas export av jordbruksprodukter koncentreras till ett fåtal råvaror, kaffe, te, kakao, socker, bomull och bananer. I nästan hälften av länderna i Afrika söder om Sahara svarar jordbruket fortfarande för den största exportintäkten, i en del länder med så mycket som 50 till 75 procent av den totala exporten. Men med undantag av bomull har afrikanska jordbruksprodukter under de två senaste årtiondena tappat marknadsandelar till konkurrenter i Asien och Latinamerika.

Handelshinder som avtalet om sanitära åtgärder och växtskyddsfrågor (SPS) kommer troligen även fortsättningsvis att utgöra stora utmaningar för många afrikanska länder. SPS-avtalet ger Världshandelsorganisationen WTO:s medlemmar rätt att skydda sig mot importerade produkter som kan skada människors, djurs eller växters liv och säkerhet samt miljön. Andra utmaningar är att forskning och utvecklingsinsatser inte får den finansiering som behövs och att dålig infrastruktur gör det omöjligt att leverera produkter i tid till det pris, i de volymer och med den kvalitet som utländska köpare kräver.

- Turism är den viktigaste intäkten när det gäller servicenäringar såväl i Afrika som helhet som i många enskilda länder. I Etiopien är turism den tredje största intäkten efter kaffe och oljefrön. I intäkter räknat är Sydafrika den viktigaste turistdestinationen söder om Sahara, följt av Mauritius, Tanzania och Botswana. Det finns stora möjligheter att utveckla turistindustrin i regionen. Den har också ofta positiva biffekter som förbättrade transportsystem och kommunikationer samt överföring av ny teknologi och kunskap om exempelvis ledarskap.
- Företagsklimatet tenderar att motverka investeringar i många afrikanska länder. Tiden som det tar för ett nytt företag att registreras kan vara mycket lång. Längst tid att få ett företag registrerat tar det i Sao Tomé och Príncipe, drygt 140 dagar. I

Ekvatorialguinea, Angola, Moçambique och Botswana är motsvarande tid mellan 100 och 140 dagar. Medan länder som har kuster ofta klarar att exportera varor med kort tidsmarginal gör kustlösa länder inte det. Kustländer som Seychellerna, Kap Verde, Mauritius och Gambia hanterar exportprocessen på mindre än 20 dagar. Kustlösa länder som Tchad, Burundi, Burkina Faso och Mali kräver längre tid för sin exportprocess, mellan 65 och 90 dagar. Det finns dock undantag från den regeln. Kustländerna Angola och Eritrea tar också lång tid på sig för att hantera exportprocessen, mellan 70 och 75 dagar.

JORDBRUK

- Omkring 20 procent av bruttonationalprodukten i Afrika söder om Sahara kommer från jordbruksprodukter. 1970 var länder i Sydasiens och Östasiens mer beroende av jordbruket som exportkälla än Afrika söder om Sahara. I Asien har jordbruksprodukternas andel av regionens BNP minskat från mellan 35 och 45 procent 1971 till mellan 15 och 30 procent 2004. De förstnämnda siffrorna gäller för Östasien och de sistnämnda för Sydasiens. Minskningen i Afrika söder om Sahara är marginell från omkring 22 till omkring 18 procent.
- I åtminstone 20 länder i Afrika arbetar mer än 70 procent av arbetsstyrkan i jordbruket, bland dessa Burkina Faso, Rwanda, Burundi, Malawi, Uganda, Eritrea och Seychellerna. Omkring hälften av hushållens inkomster kommer från jordbruk och boskapsskötsel. De fattigaste i samhällena är de som är mest beroende av jordbruket för jobb och inkomster. Det genomsnittliga ekonomiska utfallet per jordbruksarbetare är låg i många länder beroende på undermålig maskinpark och brist på bra utsäden och gödning. Bland dessa länder finns Eritrea, Burundi, Ghana, Angola, Burkina Faso, Rwanda och Malawi. Det land som skiljer sig markant från alla andra är Sydafrika med ett mycket högt ekonomiskt utfall per jordbruksarbetare samtidigt som en mycket liten andel, knappt 10 procent, av arbetsstyrkan återfinns i jordbruket.
- Under perioden 1996-2000 bedrevs i genomsnitt 72 procent av handeln med livsmedel i Afrika söder om Sahara på hemmamarknader. I Östafrika var andelen hela 80 procent. Exporten till länder utanför Afrika söder om Sahara utgjorde endast 22 procent av den totala handeln. Handeln med livsmedel mellan afrikanska länder är mycket liten. Södra Afrika, framför allt Sydafrika, exporterar mer än övriga regioner i Afrika.

”Afrika är den enda regionen där livsmedelstrygghet och möjligheterna att försörja sig generellt sett försämras. Vi kommer att vända den trenden genom att arbeta för att skapa en miljömässigt hållbar unik afrikansk grön revolution. När våra fattigaste bönder till sist lyckas kommer den framgången hela Afrika till godo.”

Kofi Annan
FN:s tidigare generalsekreterare

- Livsmedelsproduktionen i flertalet länder i Afrika söder om Sahara har inte varit i takt med befolkningstillväxten under de senaste 40 åren (1961-2005). Matproduktionen per capita minskade eller låg på en ganska konstant nivå som var för låg. I Afrika som helhet överskred matkonsumtionen den inhemska matproduktionen med 50 procent i mitten av 1980-talet då delar av kontinenten drabbades av svår torka och med drygt 30 procent i mitten av 1990-talet.

Under de senaste 15 åren (1990-2005) har bara Västafrika lyckats öka matproduktionen per capita. I Södra Afrika har livsmedelsproduktionen minskat. Produktionen varierar mycket eftersom jordbruket är regnvattnat i torra och halvtorra områden och därmed sårbart för väderförhållandena.

- Afrikas huvudsakliga jordbruksprodukter är kassava, sockerrör, jams och majs. Sorghum, matbananer och ris är också stapelvaror. För alla dessa produkter, utom sockerrör och sockerprodukter, är skördarna generellt sett lägre i Afrika än i Latinamerika och Asien. Det beror på flera faktorer, bland annat stort beroende av regn, dålig eller försämrad jordmån på grund av låga halter av organiska ämnen i jorden, brist på bra utsäden och gödningsämnen, fragmentering av jordbruksmarken i små åkerlappar, liten användning av jordbruksmaskiner och svårigheter för bönder att få lån.
- Jämfört med andra regioner i världen är bevattning mindre vanligt i Afrika söder om Sahara. Bara fyra procent av jordbruksmarken är bevattnad. I torra och halvtorra områden leder bristen på bevattningsanläggningar till lägre produktion. I delar av Afrika finns det förutsättningar att bygga bevattningsanläggningar eftersom det finns outnyttjade vattenresurser. I andra delar är vatten en bristvara som kommer att bli ännu mer satt under press på grund av befolkningsökningen. Behovet av vatten till jordbruk kommer att konkurrera med behoven till hushåll och industri. Det kommer att krävas en ”integrerad vattenresursförvaltning” för att kunna fördela vattenresurserna på bästa sätt.

FINANSIERING FÖR UTVECKLING

- I länderna i Afrika söder om Sahara investeras mindre än i utvecklingsländer i Asien och Latinamerika. Under perioden 2000-2005 utgjorde de inhemska investeringarna i snitt 18 procent av BNP i Afrika söder om Sahara. I Östasien och Stillahavsområdet ökade investeringarna från knappt 30 procent av BNP år 2000 till 36 procent 2005. Lågt sparande är en huvudorsak till den låga investeringsnivån i regionen. Mellan 2000 och 2005 låg sparandet på i snitt 17 procent av BNP i Afrika söder om Sahara. I Mellanöstern och Nordafrika låg det på 26 procent och i Östasien och Stillahavsområdet på drygt 40 procent under samma period. Dock varierar sparandet i de afrikanska länderna. I Botswana, Gabon, Kongo-Brazzaville och Nigeria ligger det på drygt 30 procent av BNP.
- Under senare år har betydelsen av privata kapitalflöden ökat och är nu i nivå med offentliga kapitalflöden. Men de privata flödena tenderar att vara mer osäkra och

koncentrerade till ett fåtal afrikanska länder. Den största delen av de privata kapitalflödena utgörs av utländska direktinvesteringar.

Men även dessa är flyktiga då investerarna drar sig ur på grund av risker och dålig avkastning. Trots att utländska direktinvesteringar ökat i Afrika söder om Sahara mellan 1998 och 2005 från under 10 miljarder USD till närmare 18 miljarder USD investeras det mycket mindre i denna region än i många utvecklingsländer i andra delar av världen.

Under perioden 1998 till 2005 drog tre länder, Angola, Nigeria och Sydafrika, till sig omkring hälften av de utländska direktinvesteringarna. En stor del av investeringarna går till oljeindustrin. Länder i Europa och Nordamerika har varit de största investerarna i Afrika söder om Sahara. Men utländska direktinvesteringar från utvecklingsländer, framför allt Kina, Indien och Sydafrika men även Malaysia och Brasilien, har ökat betydligt.

Sydafrika, Nigeria, Angola, Sudan, Ekvatorialguinea, Tchad och Tanzania var de länder som utländska investerare satsade mest på under perioden 2000 till 2005.

- Sedan 2000-talets början har regionen fått mer bistånd. Sedan Millenietoppmötet i FN år 2000 har flera internationella initiativ tagits för att öka biståndet till Afrika. På toppmötet enades industriländerna om att i princip fördubbla biståndet till år 2010 jämfört med 2000. En stor del av biståndet har under de senaste åren utgjorts av skuldlettningar. För att löftet om fördubblat bistånd ska få någon effekt måste biståndet, utöver skuldlettningar, öka under de kommande åren.
- Remitteringar, pengar som migranter skickar hem till sina familjer i hemländerna, har inte lika stor betydelse i Afrika söder om Sahara som i Mellanöstern, Nordafrika och Asien. Men de ökar och utgör nu åtminstone 1,5 procent av bruttonationalprodukten i Afrika söder om Sahara. För länder med stor utflyttning utgör remitteringar en betydande del av ekonomin. Remitteringar kan stimulera konsumtion och investeringar i de mottagande länderna och bidra till minskad fattigdom. Deras betydelse för ett lands utveckling är dock fortfarande under diskussion. Däremot är det klarlagt att remitteringar framför allt går till konsumtion och inte till investeringar.

NATURRESURSER

- Omkring 20 procent av däggdjuren, 10 procent av fåglarna och 25 procent av groddjuren i Afrika är utrotningshotade, enligt Världsnaturfonden. Förlusten av den biologiska mångfalden fortsätter men inte snabbare än i andra världsdelar. Bland de viktigaste orsakerna till förlusten av biologisk mångfald kan nämnas förändringar av markanvändningen, överexploatering av naturresurserna, föroreningar av ekosystemen och införandet av främmande arter. Klimatförändringen bedöms nu som det största framtida hotet mot biologisk mångfald och de naturliga ekosystemen. Förändringar i temperatur och nederbörd kan orsaka stora förluster av djur- och fågelarter i exempelvis bergsområden och skogsmarker.
- Mellan 1990 och 2005 förlorade Afrika söder om Sahara uppskattningsvis 47 miljoner

hektar skog. Det motsvarar en årlig avskogning på i genomsnitt 0,7 procent, men med stora variationer mellan länderna. Burundi, Nigeria och Togo förlorade mer än 30 procent av sina skogar under den perioden. Skogsområdena finns framför allt i de tropiska zonerna i Väst-, Central-, Öst- och Södra Afrika. Kongo-Kinshasa har mer än 25 procent av regionens skog med omkring 133 miljoner hektar. Skogen har en stor ekonomisk betydelse i många länder genom de tjänster som ekosystemen tillhandahåller och som en källa till mat och andra produkter.

Omfattande vägbyggen in i regnskogar och andra skogstyper är ett stort hot. Av de omkring 10 miljoner kvadratmeter regnskog som finns i Centralafrika ska drygt 600 000 kvadratmeter huggas ned, enligt ingångna avtal.

- Bristen på vatten kommer att bli påtaglig i många länder. En del afrikanska länder har relativt goda vattenresurser räknat per capita. Men 14 länder lider i dag av vattenstress (1700 m³ eller mindre per person och år) eller brist på vatten (1 000 m³ eller mindre per person och år). Ytterligare 11 länder kommer att ingå i den gruppen inom 25 år.

Afrikas största floder, Nilen, Kongo, Niger och deras bifloder, liksom Afrikas största sjöar, Tchad, Victoria och Tanganyika, delas mellan flera länder. Regionalt samarbete om hanteringen av gemensamma vattenresurser har rönt framgångar under senare år.

ÖKENUTBREDNING, TORKA OCH KLIMATFÖRÄNDRING

- Mer än 30 procent av världens torrområden finns i Nordafrika, Sahel och Södra Afrika. De täcker nästan två miljarder hektar i 25 länder och utgör därmed 65 procent av Afrikas totala landareal. Över 400 miljoner människor bor i dessa torrområden och majoriteten av dem är fattiga landsbygdsbor. Den årliga befolkningstillväxten i detta område är tre procent.

Torrområdena i Afrika hotas av avskogning, jordförstöring, återkommande torka och klimatförändringen som leder till ökad markförstöring, ökenutbredning och fattigdom. Ett hållbart jordbruk måste utvecklas för att minska de negativa effekterna på miljön och landsbygdsbefolkningens möjligheter att försörja sig.

”Torka dödar i tysthet – den naturliga katastrofen som det är alltför lätt att glömma.”

Hama Arba Diallo

Tidigare verkställande sekreterare för

FN:s konvention för ökenbekämpning

- Satellitbilder visar att Sahel har blivit grönare sedan början av 1980-talet. Förändringar i nederbörden är den främsta orsaken men inte den enda till att växligheten har ökat. I en del områden har växligheten ökat mer än vad som kan förklaras med större nederbörd. I vissa områden, exempelvis Nigerdeltat i Mali och sydvästra Mauretanien, kan växligheten förklaras med ökad bevattning. I andra områden,

exempelvis centralplatån i Burkina Faso, är den troliga förklaringen ett resultat av ökade investeringar i och förbättringar av metoder att skydda jord och vatten. Ytterligare andra områden har trots ökad nederbörd inte blivit grönare.

- Enligt en global studie som Columbia University och Världsbanken har gjort drabbas inte Afrika av fler naturkatastrofer än andra kontinenter. Men effekterna av sådana katastrofer verkar vara mycket större i Afrika, både i antal människor som drabbas och dödsfall i samband med torka och översvämningar. Dödsfallen koncentreras till Afrika söder om Sahara.

Medan de ekonomiska förlusterna vid torka verkar vara större i mer utvecklade regioner, exempelvis Sydeuropa, Mellanöstern, Mexico, nordöstra Brasilien och nordöstra Kina, finns det också områden i Afrika söder om Sahara som drabbas hårt.

- Variationer i nederbörden i Sahel som observerades på 1970- och 80-talen hade en dramatisk påverkan på människors levnadsvillkor i området, där människorna redan hade att hantera oregelbundna och oförutsägbara regn. Minskad nederbörd har lett till minskade flöden i floder som utgör en viktig vattenkälla för människor som bor i torrområden. Minskade vattenflöden har bidragit till att en av de största sjöarna i Afrika, Tchadsjön, har krymt. Under senare år har regnförhållandena blivit mer gynnsamma. Å andra sidan har extrema väderfenomen blivit allt mer vanliga.
- Klimatförändringen förväntas leda till högre vattenstånd under 2000-talet. Hur mycket vattenståndet kommer att öka är fortfarande osäkert. Enligt Världsbankens bedömning kommer mindre än en kvarts procent av bruttonationalprodukten i Afrika söder om Sahara att påverkas av en ökning av havsnivån på en meter. Endast en mycket liten andel av regionens yta och jordbruksmark kommer att påverkas, enligt Världsbanken.

Men en del länder kommer att påverkas hårt. Gambia är det land vars landyta kommer att drabbas hårdast. Om havsnivån ökar med en meter drabbas omkring fyra procent av befolkningen. Om den ökar med fem meter drabbas närmare 20 procent av befolkningen. Gambias huvudstad Banjul skulle gå förlorad redan vid en meters ökning av vattennivån. Andra länder som ligger i farozonen är Mauretanien, Guinea-Bissau, Liberia, Benin och Senegal. En högre havsnivå kommer att leda till att våtmarker och mangroveskogar förstörs, vilket är en allvarlig konsekvens både ekologiskt och ekonomiskt för de människor som får sitt levebröd från de kustnära områdena.

- I stora delar av Afrika kommer befolkningstillväxten att leda till ytterligare tryck på vattenresurserna jämfört med dagens situation. Det gäller framför allt i Sahelområdet men också i Östafrika. Förändringar i nederbörden kommer att minska de demografiska effekterna, men på olika sätt i olika delar av Afrika.

Flera klimatmodeller förutsår att Sahel kommer att få mer nederbörd under kommande årtionden. Östafrika däremot kommer att få ett torrare klimat. Om dessa modeller visar sig stämma kommer alltså Sahels vattenresurser att öka något men

inte tillräckligt mycket för att kunna försörja en växande befolkning. I Östafrika kommer situationen troligen också att försämrats för att både de demografiska och klimatrelaterade effekterna bedöms leda till ökad vattenstress.

- Afrika är den världsdel där klimatförändringen kommer att drabba jordbruket hårdast. Ökade temperaturer och förändringar i nederbörden kommer att påverka det afrikanska jordbruket dramatiskt då det leder till att områden som i dag passar för vissa grödor kanske inte kommer att göra det i framtiden. Att behålla nuvarande variation av grödor skulle leda till mindre skördar på grund av förändringen i klimatet. Det innebär att länder måste ändra variationen av grödor för att få tillräckliga skördar.

CSD:s behandling av Afrika

När FN:s kommission för hållbar utveckling (CSD) samlades till sitt 16:e möte i maj 2008 var Afrika ett av de teman som diskuterades. Eftersom det var ett jämt år skulle CSD-16 göra en översyn av vad som skett inom berörda områden. Vid det 17:e mötet i maj 2009 kommer Afrika också att diskuteras. Bland bakgrundsmaterialet för den diskussionen ingår rapporten "Trends in Sustainable Development – Africa Report".

Vid mötet 2008 presenterades rapporten. Kathleen Abdalla, chef för enheten för hållbar utveckling i FN:s sekretariat, betonade att Afrika gör "stora framsteg" men måste ta itu med utmaningar inom områden som transporter, infrastruktur och vatten. Hon pekade på Afrikas "enastående ekonomiska tillväxt" på omkring 6 procent 2005-2006 och 7 procent 2007. Afrika har även gjort framsteg när det gäller grundutbildningen och har i dag fler barn i skolan än tidigare.

Men, poängterade Abdalla, jordbrukets avkastning är låg och kontinenten måste lösa problem med exempelvis besittningsrätt till jordbruksmark, möjligheter att ta lån, och den begränsade tillgången till energi.

Ordförande för CSD-16 var Francis Nhema, jordbruks- och turistminister i Zimbabwe. I sin skriftliga sammanfattning efter mötet noterar han bland annat följande hinder och problem:

- De afrikanska ländernas stora beroende av export av råvaror.
- Den pågående matkrisen hotar framsteg som gjorts för att nå millenniemålen.
- Jordbrukare har begränsad tillgång till marknader och framför allt kvinnor som är jordbrukare saknar markrättigheter och möjligheter att ta lån.
- Produktiviteten och konkurrensen är låg i de flesta industrisektorer.
- Dålig hälsa är en av de vanligaste orsakerna till att hushåll blir eller förblir fattiga.
- Afrika har fortfarande ringa tillgång till det globala handelssystemet.
- Begränsad tillgång till energi utgör ett allvarligt hinder för utvecklingen.

Under rubriken lärdomar och goda exempel noterar ordföranden bland annat följande:

- Afrikanska institutioner är starkt engagerade i kampen mot fattigdom. Afrikanska unionen har det som en huvuduppgift. FN-initiativet NEPAD, ett samarbete mellan afrikanska länder och regionala och internationella organisationer, är ett annat bra exempel.
- NEPAD:s program för jordbruksutveckling innebär bland annat att staterna ska använda minst 10 procent av statsbudgeten till jordbruks- och landsbygdsutveckling.
- Kooperativ som äger och driver energianläggningar har visat sig vara en effektiv modell för att öka tillgången till energi på landsbygden.
- En del afrikanska länder har framgångsrikt minskat markförstörelsen bland annat genom återplantering av skog på mark som ligger i träda.

FN:s styrgrupp för millenniemålen i Afrika

Styrgruppen för millenniemålen i Afrika tillsattes i september 2007. Den leds av FN:s generalsekreterare Ban Ki-moon. I gruppen ingår cheferna för Afrikanska utvecklingsbanken, Afrikanska unionens kommission, EU-kommissionen, Internationella valutafonden, Islamiska utvecklingsbanken, OECD och Världsbanken.

Syftet med styrgruppens arbete är att analysera hinder och svårigheter för att millenniemålen ska nås i Afrika och föreslå vilka åtgärder som måste vidtas för att övervinna hindren.

Om millenniemålen uppnås i Afrika skulle miljontals liv räddas, kvinnors makt öka, hunger och undernäring minska, läskunnigheten öka, och barn få utbildning och hälsovård, skriver styrgruppen i inledningen till rapporten "Achieving the Millennium Development Goals in Africa – Recommendations of the MDG Africa Steering Group".

Rapportern behandlar de samhällssektorer som styrgruppen bedömer som viktigast för att målen ska nås. De fem samhällssektorerna är jordbruk, livsmedelssäkerhet, utbildning, hälsa och infrastruktur.

Gruppen anser att det krävs investeringar för att stärka millenniemålen och den privata sektorn vilket skulle leda till en stabil och hållbar ekonomisk tillväxt som skulle bygga upp ett kapital, dra till sig utländska investerare och minska Afrikas nuvarande beroende av utländskt bistånd.

I förordet till rapporten skriver de åtta cheferna att om rekommendationerna i rapporten genomförs fullt ut skulle det leda till att länder i Afrika skulle få bättre förutsättningar att nå millenniemålen och lägga grunden till en god ekonomisk tillväxt. De uppmanar världens ledare att ta till sig rekommendationerna och genomföra dessa med början under 2008.

Rapporten presenterades på Afrikanska unionens möte i Sharm el-Sheikh i Egypten i juli 2008 och därefter på G8-mötet samma månad i Hokkaido i Japan.

Styrgruppen kommer att medverka i flera för millenniemålen viktiga möten under hösten 2008. Bland dessa det tredje högnivåmötet om effektivisering av biståndet i början av september i Accra i Ghana, högnivåmötet om millenniemålen som FN:s generalsekreterare och generalförsamlingens president inbjuder till den 25 september i New York och uppföljningsmötet av den internationella konferensen om finansiering för utveckling 29 november – 2 december i Doha i Qatar.

Styrgruppens rekommendationer

Millenniemålen ska vara uppnådda år 2015. Mer än halva tiden har gått men fortfarande är utvecklingen för långsam i många afrikanska länder för att de ska lyckas nå målen i tid. Trots att den ekonomiska tillväxten har ökat liksom det politiska intresset.

Det finns dock flera goda exempel som visar att det är möjligt att göra snabba framsteg när regeringar för en fungerande politik och har de ekonomiska förutsättningarna, antingen pengarna kommer från statsbudgeten eller biståndet. Det är också viktigt att det internationella samfundet ger sitt stöd till insatser som krävs för att millenniemålen ska nås. Bland framstegen i Afrika kan nämnas ökad tillgång till behandling av hiv/aids, ökad produktivitet i jordbruket, förbättrad tillgång till vatten och inskrivning av många fler barn i skolan än tidigare.

Styrgruppen föreslår ett stort antal insatser inom de samhällssektorer som gruppen bedömer som viktigast för att millenniemålen ska nås. Här följer några av förslagen.

JORDBRUK OCH LIVSMEDELSSÄKERHET

Afrika är den enda regionen i världen där livsmedelsproduktionen per capita har minskat de senaste 30 åren. Därför uppmanar styrgruppen omvärlden att:

- Bidra med cirka 755 miljarder USD för att länderna i Afrika ska klara den humanitära kris som de ökande matpriserna har orsakat.
- Ta tillfället i akt nu när jordbruksprodukter betingar ett högt pris att minska användningen av handelsstörande subventioner liksom andra handelshinder mot jordbruksprodukter.
- Stödja afrikanska regeringar att starta en grön revolution i syfte att fördubbla skördarna. Bland annat måste jordbrukare få tillgång till gödsel, utsäden och krediter.
- Öka biståndet till Afrikas jordbruk från nuvarande omkring en till två miljarder USD per år till omkring åtta miljarder USD år 2010.
- Öka stödet till skolmats- och näringsprogram till cirka fyra miljarder USD per år. I programmen ska lokalt producerad mat användas. Skolmatsprogrammen ska omfatta alla barn i grundskolan. Näringsprogrammen ska framför allt omfatta barn i åldern 0 till 2 år som bland annat ska få vitamin A, zink, järn och jod. Programmen kan genomföras med stöd av Världslivsmedelsprogrammet WFP och FN:s barnfond UNICEF.

UTBILDNING

Några av de största framstegen för att nå millenniemålen har gjorts inom utbildningssektorn. Men trots det är utvecklingen i många länder för långsam för att detta mål ska nås i tid. Styrgruppen uppmanar sina samarbetspartner att:

- Finansiera nationella utbildningsinsatser i enlighet med FN-initiativet Utbildning för alla.

- Satsa på utbildning för barn som ännu inte är i skolåldern, på grundskole-, högsta- die- och högre utbildning, samt yrkes- och vuxenutbildning.

HÄLSA

Styrgruppen understryker vikten av att satsa resurser på hälsovård för att förbättra folkhälsan. Styrgruppen uppmanar regeringar att:

- Fasa ut och på sikt ta bort avgifter i primärvården för att säkra att de fattigaste har tillgång till hälsovård. Detta kan ske med hjälp av internationellt stöd.
- Utveckla sjukvården genom att exempelvis investera i bättre vårdcentraler och utbildning av vårdpersonal.
- Fortsätta att förbättra kontroll och behandling av hiv/aids, malaria, tuberkulos och andra sjukdomar, inklusive endemiska tropiska sjukdomar.
- Stödja program för familjeplanering i exempelvis FN:s befolkningsprogram UNFPA:s regi.
- Satsa mer på akut förlossningsvård.

INFRASTRUKTUR OCH HANDEL

Bristen på god infrastruktur (transporter, energi, kommunikation, vatten och sanitet) är ett stort hinder för ekonomisk tillväxt, handel och fattigdomsminskning i hela Afrika. Styrgruppen uppmanar därför samarbetspartner att:

- Minst fördubbla satsningarna på infrastruktur till 23,7 miljarder USD till 2010 för att stödja den tillväxt- och handelsrelaterade utvecklingen.

STATISTIK, FOLKRÄKNING OCH FOLKBOKFÖRING

Det krävs bättre statistiskt underlag för att bedöma huruvida insatserna för att nå millenniemålen är framgångsrika eller inte. Styrgruppen uppmanar regeringar och relevanta myndigheter att:

- Göra gemensamma satsningar för att förbättra folkräkningen i alla afrikanska länder.
- Förbättra de statistiska systemen.
- Genomföra mer omfattande folkbokföring.

KLIMAT

För att länder ska kunna skydda sig mot effekterna av ökande temperaturer, stigande havsnivåer och förändrade vädermönster, uppmanar styrgruppen regeringar och andra berörda parter att:

- Klimatsäkra alla insatser för att nå millenniemålen bland annat genom bättre variation på grödor och bättre bevattningssystem, bättre kontroll av malaria och förnyade investeringar i miljövänlig energiförsörjning och transporter.

FINANSIERING OCH FRAMFÖRHÅLLNING I BISTÅNDET

Kostnad för genomförande. Styrgruppen har gjort den hittills mest omfattande uppskattningen av hur mycket extern finansiering som krävs för att millenniemålen ska nås i Afrika.

Under förutsättning att EU och G8 uppfyller sina löften från 2005 att fördubbla biståndet till Afrika behövs det inga fler utfästelser. Löftena innebär att biståndet skulle ligga på omkring 54 miljarder USD per år till 2010. Tillsammans med bistånd från bland andra Kina, Indien, Brasilien och flera oljeproducerande länder som inte är med i OECD-ländernas biståndskommitté DAC, privata fonder och nya partnerskap mellan stat/kommun och privata intressenter som näringslivet och enskilda organisationer räcker detta för att finansiera insatserna. Styrgruppen bedömer att det krävs 72 miljarder USD per år i extern finansiering för att millenniemålen ska nås i Afrika.

Framförhållning i biståndet. De flesta länderna i Afrika vet inte hur mycket bistånd de kommer att få under kommande år. Därför kan de inte planera och genomföra satsningar som behövs för att millenniemålen ska nås. Styrgruppen uppmanar därför givarna att:

- Utarbeta planer mottagarland för mottagarland för hur deras bistånd kommer att öka i enlighet med åtagandena som gjordes 2005.

Ökat bistånd. Erfarenheter visar att även stora öknings i biståndet kan tas till vara på ett effektivt sätt om regeringen i det mottagande landet för en ansvarsfull politik. För att underlätta mottagandet av mer bistånd bistår styrgruppen till en början tio länder (Benin, Centralafrikanska republiken, Ghana, Liberia, Niger, Rwanda, Sierra Leone, Tanzania, Togo och Zambia) att utforma scenarier för hur detta bör ske för att ge största möjliga effekt i arbetet för att nå millenniemålen. Styrgruppen kommer också att bistå dessa länder att mobilisera resurser för att kunna förverkliga scenarierna.

Brutna biståndslöften. G8:s löften 2005 om att öka biståndet till Afrika med 24 nya miljarder USD om året har inte hållits, visar statistik från OECD-DAC. I själva verket har biståndet bara ökat med sju miljarder USD om året sedan 2004. Styrgruppen uppmanar givarna att:

- Öka biståndet till Afrika i enlighet med redan givna löften.

RESULTAT

Om styrgruppens rekommendationer följs skulle det ge följande resultat.

Område	Resultat	Extern finansiering per år
Jordbruk	En afrikansk grön revolution måste lanseras, vilket bland annat skulle innebära att: <ul style="list-style-type: none"> - skördarna fördubblas till 2012 - jordbruket kommersialiseras - jordbruksforskningen stärks 	8 miljarder USD
Närings- och skolmatsprogram	Kronisk undernäring och hämmad tillväxt måste förebyggas, bland annat genom att alla barn ska ha tillgång till: <ul style="list-style-type: none"> - vitaminer och spårämnen - skolmatsprogram - avmaskning 	4 miljarder USD
Utbildning	FN-initiativet Utbildning för alla och FN:s handlingsplan för det andra årtiondet för utbildning måste genomföras, vilket bland annat skulle innebära att: <ul style="list-style-type: none"> - alla barn får grundskoleutbildning - kvaliteten på utbildningen ökar - läskunnigheten hos vuxna ökar med 50 procent 	8,3 miljarder USD
Hälsa	En effektiv primärhälsovård måste utvecklas, vilket bland annat skulle innebära att: <ul style="list-style-type: none"> - människor får den vård de behöver - alla barn vaccinerats mot de vanligaste barnsjukdomarna - alla kvinnor har tillgång till akut förlossningsvård och utbildade barnmorskor vid förlossningen 	10 miljarder USD
Familjeplanering	Alla ska ha tillgång till familjeplanering	1 miljard USD

Område	Resultat	Extern finansiering per år
Sjukdomskontroll	Kontrollen av svåra sjukdomar som drabbar många människor måste stärkas, vilket bland annat skulle innebära att: <ul style="list-style-type: none"> - hiv förebyggs och alla som har aids får behandling senast 2010 - förekomsten av malaria halveras till 2010 (räknat från 2000) och dödligheten i malaria minskas till nästan noll till 2015 - sjukligheten och dödligheten i försummade tropiska sjukdomar minskas markant 	17 miljarder USD
Infrastruktur och handel	Infrastrukturen måste förbättras för att produktiviteten ska öka och afrikanska länder måste integreras i den globala ekonomin, vilket bland annat skulle innebära att: <ul style="list-style-type: none"> - vägar, järnvägar, kanaler, kraftverk och kommunikationsnätet utvecklas - andelen människor som saknar tillgång till rent vatten och sanitet halveras - institutioner för att främja Afrikas handel inrättas 	23,7 miljarder USD
Statistik	Nationella planer för att utveckla statistiken måste utarbetas, vilket bland annat skulle omfatta: <ul style="list-style-type: none"> - folkräkning år 2010 - folkbokföring inklusive registrering av nyfödda - en harmonisering av statistiken i de afrikanska länderna 	0,25 miljard USD
Att nå millenniemålen i Afrika	Det krävs betydande offentliga budgetanslag till berörda samhällssektorer som har tydliga kvantitativa mål	72 miljarder USD

Afrikas länder

NORDAFRIKA

Algeriet
Egypten
Libyen
Marocko
Sudan¹⁾
Tunisien

VÄSTAFRIKA

Benin
Burkina Faso
Elfenbenskusten
Gambia
Ghana
Guinea
Guinea-Bissau
Kap Verde
Liberia
Mali
Mauretanien
Niger
Nigeria
Senegal
Sierra Leone
Togo

ÖSTAFRIKA

Burundi
Comorererna
Djibouti
Eritrea
Etiopien
Kenya

Madagaskar
Malawi
Mauritius
Moçambique
Rwanda
Seychellerna
Somalia
Tanzania
Uganda
Zambia
Zimbabwe

CENTRALAFRIKA

Angola
Centralafrikanska
republiken
Ekvatorialguinea
Gabon
Kamerun
Kongo-Brazzaville
Kongo-Kinshasa
Sao Tomé och Príncipe
Tchad

SÖDRA AFRIKA

Botswana
Lesotho
Namibia
Swaziland
Sydafrika

AFRIKA SÖDER OM SAHARA

Angola
Benin
Botswana
Burkina Faso
Burundi
Centralafrikanska
republiken
Comorererna
Djibouti
Ekvatorialguinea
Elfenbenskusten
Eritrea
Etiopien
Gabon
Gambia
Ghana
Guinea
Guinea-Bissau
Kamerun
Kap Verde
Kenya
Kongo-Brazzaville
Kongo-Kinshasa
Lesotho
Liberia
Madagaskar
Malawi
Mali
Mauretanien
Mauritius
Moçambique

Namibia
Niger
Nigeria
Rwanda
Sao Tomé och Príncipe
Senegal
Seychellerna
Sierra Leone
Somalia
Sudan¹⁾
Swaziland
Sydafrika
Tanzania
Tchad
Togo
Uganda
Zambia
Zimbabwe

¹⁾Sudan ingår i gruppen Afrika söder om Sahara. Men när de afrikanska länderna delas upp i Nord-, Väst-, Öst-, Central- och Södra Afrika ingår Sudan i gruppen Nordafrika.

FN RAPPORTERAR OM UTVECKLINGEN I AFRIKA

Skriften ingår i FN-förbundets serie FN-rapporter. Rapporterna har ett millenniemålsperspektiv.

I den här skriften sammanfattas FN:s rapport om hållbar utveckling i Afrika. Rapporten behandlas av FN:s kommission för hållbar utveckling vid dess möten 2008 och 2009.

Den andra rapporten som sammanfattas är utarbetad av FN:s styrgrupp för millenniemålen i Afrika. Gruppen leds av FN:s generalsekreterare Ban Ki-moon. I gruppen ingår cheferna för Afrikanska utvecklingsbanken, Afrikanska unionens kommission, EU-kommissionen, Internationella valutaunionen, Islamiska utvecklingsbanken, OECD och Världsbanken.

Om millenniemålen uppnås i Afrika skulle miljontals liv räddas, kvinnors makt öka, hunger och undernäring minska, läskunnigheten öka, och barn få utbildning och hälsovård, skriver styrgruppen i inledningen till rapporten.

Om styrgruppens rekommendationer i rapporten genomförs fullt ut skulle det leda till att länder i Afrika skulle få bättre förutsättningar att nå millenniemålen och lägga grunden till en god ekonomisk tillväxt.

FN:s styrgrupp för millenniemålen i Afrika uppmanar världens ledare att ta till sig rekommendationerna och genomföra dessa med början under 2008.

Skriften kan beställas eller laddas ner på FN-förbundets webb www.fn.se där det också finns information om millenniemålen.